

Sygn. akt **IC 28/22**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 maja 2022 roku

Sąd Rejonowy w Gdyni I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Małgorzata Żelewska

Protokolant: sekretarz sądowy Agnieszka Bronk-Marwicz

po rozpoznaniu w dniu 19 maja 2022 roku w Gdyni na rozprawie

sprawy z powództwa (...) **Bank S.A. z siedzibą w W.**

przeciwko **T. W.**

o zapłatę

I. oddala powództwo,

II. zasądza od powoda (...) Bank S.A. z siedzibą w W. na rzecz pozwanej T. W. kwotę 3.617,00 zł (trzy tysiące sześćset siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt **IC 28/22**

UZASADNIENIE

(wyroku z dnia 24 maja 2022 roku)

Powód (...) Bank S.A. z siedzibą w G. domagał się od pozwanej T. W. zapłaty kwoty 29.971,88 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości 2-krotności odsetek ustawowych za opóźnienie, lecz nie przekraczających odsetek maksymalnych od dnia 6 marca 2018 roku do dnia zapłaty, a także zasądzenia na swoją rzecz kosztów procesu według norm przepisanych.

Powód wywodził swoje roszczenie z umowy kredytu gotówkowego nr (...) z dnia 24 kwietnia 2017 roku udzielonego pozwanej w kwocie 17.500 zł powiększonego o skredytowaną prowizję. Powód wezwał pozwaną do uregulowania zadłużenia, a wobec jego bezskuteczności wypowiedział umowę.

(pозew – k. 3-5)

W piśmie z dnia 9 października 2018 roku powód podtrzymał powództwo, zgłaszając roszczenie ewentualne o zapłatę kwoty 17.500 zł z odsetkami w ustawowej wysokości od dnia doręczenia odpisu pozwu do dnia zapłaty oraz zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych.

Powód wskazał, że gdyby Sąd przyjął stanowisko w świetle wyników postępowania karnego, iż umowa zawarta pomiędzy stronami była nieważna wobec stanu psychicznego pozwanej, powodowi przysługuje roszczenie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. Jest okolicznością nie budzącą wątpliwości, iż pozwana otrzymała kwotę 17.500,00 zł w wykonaniu umowy.

(pismo z dnia 09.10.2018r. – k. 56-57)

Pozwana – przez pełnomocnika działającego na podstawie umocowania udzielonego przez opiekuna częściowo ubezwłasnowolnionej pozwanej – domagała się oddalenia powództwa i zasądzenia na swoją rzecz kosztów procesu.

Pozwana zaprzeczyła, aby zawierała świadomie ważną umowę kredytu wskazanego w pozwie. Pozwana posiada wiedzę, że jakiś pan i pani mogli zawozić ją do banku, ale w celu starania się o kredyt, którego nie uzyskała. Strony zostały ofiarami przestępstwa przygotowanego przez osoby trzecie, co wynika z postępowania karnego. Sprawcą oszustwa był A. W. działający w porozumieniu z innymi osobami, który został prawomocnie skazany za oszustwo w postępowaniu przed Sądem Rejonowym Gdańsk-Południe w Gdańsku w sprawie o sygn. akt II K 1139/18. W postępowaniu tym ustalono także, że na skutek wypadku komunikacyjnego w 2012 roku pozwana doznała m.in. wieloogniskowego stłuczenia mózgu skutkującego tym, że „(...) w dacie zawarcia umów miała całkowicie zniesioną zdolność rozumienia znaczenia czynów i pokierowania swoim postępowaniem”.

Zatem umowa kredytu jest nieważna z uwagi na brak jej skutecznego zawarcia z pozwaną, która podła ofiarą przestępstwa karnego. Jest to sytuacja umowy nieważnej ex tunc, nieistniejącej dotkniętej wadą oświadczenia woli o charakterze bezwzględny – przewidzianą w art. 82 k.c.

Pozwana nie została bezpodstawnie wzbogacona, albowiem zgodnie z dyspozycją w umowie kredytowej środki wypłacone na podstawie umowy kredytu otrzymał na swój rachunek bankowy A. W.. Również ta dyspozycja – jako zawarta w umowie – jest nieważna. Pozwana powołała się na treść art. 407 oraz 409 k.c.

(odpowiedź na pozew – k. 117-119v.)

Zarządzeniem z dnia 21 kwietnia 2022 roku wezwano powoda – przez pełnomocnika – do złożenia oświadczenia, czy kwestionuje fakty ustalone przez Sąd Rejonowy Gdańsk-Południe w Gdańsku, a wynikające z treści wyroku z dnia 25 maja 2021 roku wydanego w sprawie II K 1139/18 oraz jego uzasadnienia – w terminie 14 dni pod rygorem uznania, że nie kwestionuje.

(pismo – k. 142)

Nie udzielono odpowiedzi na zobowiązanie.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Na skutek wypadku komunikacyjnego w 2012 roku pozwana T. W. doznała m.in. wieloogniskowego stłuczenia mózgu. Pomimo zakończenia hospitalizacji utrzymywały się u niej organiczne zaburzenia osobowości. Wymagała pomocy osób trzecich. Zamieszkała z synem. W badaniu neuropsychologicznym rozpoznano u niej zespół relatywnie uogólnionych dysfunkcji wykonawczych na tle pourazowego uszkodzenia mózgu. W badaniach z 2017 roku potwierdzono zdiagnozowaną encefalopatię pourazową, organiczne zaburzenia osobowości i zaburzenia otępienne. W funkcjonowaniu w sferze społecznej stwierdzono znaczne osłabienie wglądu i prawidłowego osądu różnych sytuacji społecznych i rodzinnych, niezradność życiową. Dążąc do samodzielnego egzystowania może być łatwym obiektem manipulacji.

Dnia 20 kwietnia 2017 roku w G. A. W. działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadził (...) Bank S.A. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem własnym w postaci pieniędzy w kwocie 27.343,76 zł w ten sposób, że po uprzednim zawarciu przez T. W. umowy kredytu gotówkowego o nr (...) w związku ze złożonym uprzednio, za pośrednictwem agenta kredytowego M. I., wnioskiem o udzielenie kredytu i wprowadzeniu w błąd przedstawiciela banku co do zamiaru i możliwości wywiązania się z warunków zawartej umowy kredytu oraz ze złożoną w umowie kredytowej dyspozycją, przyjął na swój rachunek bankowy pieniądze pochodzące z udzielonego wsparcia finansowego.

W dacie zawierania umowy pozwana miała całkowicie zniesioną zdolność zrozumienia znaczenia czynów i pokierowania swoim postępowaniem.

(dowód: prejudykat w postaci wyroku Sądu Rejonowego Gdańsk-Południe w Gdańsku z dnia 25.05.2021r. wydany w sprawie o sygn. akt II K 1139/18 – k. 122-122v., a także niekwestionowane fakty wynikające z uzasadnienia – k. 123-127, zeznania świadka P. W. – k. 150-151)

Sąd zważył, co następuje:

Powyższy stan faktyczny ustalono w oparciu o prejudykat w postaci skazującego wyroku Sądu Rejonowego Gdańsk-Południe w Gdańsku z dnia 25 maja 2021 roku wydanego w sprawie o sygn. akt II K 1139/18, a także niekwestionowane fakty wynikające z uzasadnienia tego wyroku.

Ustalenia faktyczne sądu karnego co do popełnienia przestępstwa bezwzględnie wiążą sąd w postępowaniu cywilnym. Oznacza to, że sąd w postępowaniu cywilnym związany jest wyłącznie wyrokiem karnym skazującym oraz sąd w sprawach cywilnych związany jest tylko ustaleniami sądu w postępowaniu karnym co do faktu popełnienia przestępstwa. Przepis art. 11 k.p.c. wyklucza w postępowaniu cywilnym formalną dopuszczalność prowadzenia dowodów służących potwierdzeniu okoliczności faktycznych, które mogłyby prowadzić do podważenia odpowiedzialności karnej skazanego prawomocnie za przypisany mu czyn. Tym bardziej sąd rozstrzygający spór cywilny, dla którego prawomocny wyrok karny ma charakter prejudykatu, nie może ponownie oceniać dowodów zgromadzonych w ramach postępowania karnego (por. wyrok SA w Krakowie z 5.3.2021 r., I ACa 503/20, L.).

Z treści okoliczności faktyczny wiążących niniejszy sąd wynikało, że do zawarcia umowy kredytu doszło na skutek przestępstwa oszustwa, a nadto pozwana nie otrzymała środków z kredytu, a zostały one przelane bezpośrednio na rachunek sprawcy czynu zabronionego. Pozwana nie dysponowała środkami pieniężnymi z kredytu w żadnym momencie.

Mając na uwadze brak związania Sądu faktami wskazanymi w uzasadnieniu skazującego wyroku, ze względu na ekonomikę procesową i wyjaśnienie spornych kwestii Sąd zobowiązał pełnomocnika powoda do złożenia oświadczenia, czy kwestionuje fakty wynikające tak z wyroku karnego jak i jego uzasadnienia pod rygorem uznania, że nie kwestionuje ich. W tej sytuacji fakty te należało uznać za przyznane.

W ten sposób Sąd ustalił, że bezspornie pozwana w dacie zawierania umowy kredytowej miała całkowicie zniesioną zdolność zrozumienia znaczenia czynu i pokierowania swoim postępowaniem. Zeznania świadka P. W. uznano za wiarygodne, jednak jedynie potwierdzały one fakty wyżej ustalone, w szczególności brak wzbogacenia pozwanej.

Podstawę prawną powództwa głównego stanowił przepis art. 69 ust. 1 ustawy z dnia z dnia 29 sierpnia 1997 roku prawo bankowe (Dz.U. Nr 140, poz. 939 ze zm.), zgodnie z którym przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

Oceniając czynność prawną pozwanej w postaci zawarcia umowy kredytu zawartej dnia 24 kwietnia 2017 roku zdaniem Sądu w sposób oczywisty należało przyjąć, że złożone przez pozwaną oświadczenie woli zawarcia umowy kredytu było nieważne.

Jak stanowi art. 82 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych.

Przepis ten przewiduje nieważność oświadczenia woli, które zostało złożone w stanie wyłączającym świadome albo swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli, niezależnie od powodów, które stan ten wywołały. Przesłanką jego zastosowania jest więc pewien stan osoby składającej oświadczenie, istniejący w chwili jego złożenia i kwalifikowany co

do wpływu na procesy kognitywne i komunikacyjne tej osoby (P. Machnikowski (red.), *Zobowiązania. Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC. Tom I. Komentarz*, Warszawa 2022). W razie zaistnienia sytuacji, o której mowa w art. 82 k.c., dokonana przez strony czynność prawna dotknięta jest sankcją nieważności bezwzględnej. Nieważność tej czynności prawnej jest bowiem pochodną nieważności jej podstawowego składnika, jakim jest oświadczenie woli (zob. Z. Radwański, w: *System PrPryw*, t. 2, 2002, s. 383; M. Gutowski, *Nieważność czynności*, 2012, s. 150–152). Nieważność bezwzględna oznacza, że czynność prawna nie wywołała i nie może wywołać żadnych skutków prawnych objętych wolą stron. Nieważność ta powstaje z mocy prawa i datuje się od samego początku (*ex tunc*), tzn. od chwili dokonania nieważnej czynności prawnej (wyr. SN z 7.4.2010 r., II UK 357/09, OSNAPiUS 2011, Nr 19–20, poz. 258, s. 840; M. Gutowski (red.), *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1–352*. Wyd. 3, Warszawa 2021).

Nie było sporne między stronami, że pozwana w dacie zawierania umowy kredytowej miała całkowicie zniesioną zdolność zrozumienia znaczenia czynu i pokierowania swoim postępowaniem.

Pochodną stwierdzenia nieważnego oświadczenia woli w celu zawarcia umowy kredytowej było ustalenie, że czynność prawna z niej wynikająca (zawarcie umowy kredytu) była bezwzględnie nieważna.

Z powyższych przyczyn na podstawie art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe a contrario powództwo główne należało oddalić z uwagi na niewykazanie przez powoda związania pozwanej umową kredytu.

Powód sformułował również roszczenie ewentualne, w którym domagał się zapłaty kwoty 17.500,00 zł wraz z odsetkami z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia w razie uznania, że umowa zawarta pomiędzy stronami była nieważna.

W tej sytuacji podstawę prawną powództwa ewentualnego stanowił przepis art. 405 k.c., stanowiący, że kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości.

Z treści opisu czynu zawartego w prawomocnym wyroku skazującym nie wynikało, aby pozwana otrzymała kwotę 17.500 zł, a wręcz przeciwnie środki z kredytu – zgodnie z dyspozycją kredytu – przelane zostały na rachunek sprawcy czynu zabronionego. Jednocześnie żadne dowody w sprawie nie wskazywały, że w związku z bezwładnie nieważną umową kredytu pozwana została wzbogacona kosztem powoda. Pozwana żadnym momencie nie dysponowała powyższą kwotą, co potwierdziły również zeznania świadka W., zatem brak jest podstaw do czynienia rozważań w oparciu o treść art. 407 k.c. oraz 409 k.c. Mając na uwadze powyższe oddalono również powództwo ewentualne na podstawie art. 405 k.c. a contrario.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U.2015.1800 ze zm.), obciążając powoda całością poniesionych przez pozwaną kosztów procesu – zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Na koszty te składało się wynagrodzenie kwalifikowanego pełnomocnika w osobie adwokata (3.600,00 zł) oraz opłata skarbową od dokumentu pełnomocnictwa (17,00 zł).